

Alenka Šivic-Dular
 Filozofska fakulteta, Ljubljana
 DOI: 10.4312/SSJLK.55.39-45

Rajko Nahtigal in snovanje znanstvenih ustanov na Slovenskem

V prispevku je očrtano predstavljeno organizacijsko delo, ki slavista Rajka Nahtigala uvršča med najpomembnejše učenjake in kulturnike svoje dobe. Po prevratu leta 1918 je Nahtigal sodeloval pri ustanovitvi slovenske univerze – dotlej neuresničene točke nacionalnega programa – in spodbudil ustanovitev Znanstvenega društva za humanistične vede v Ljubljani, ki je pod njegovim predsedništvom kljub pomanjkanju sredstev izdalo pomembna dela in iz katerega je izšel filološko-historični razred prihodnje Akademije znanosti in umetnosti.

Rajko Nahtigal, Univerza v Ljubljani, seminar za slovansko filologijo, *Časopis za slovenski jezik, književnost in zgodovino*, Znanstveno društvo za humanistične vede

This article outlines the organisational work that ranks the Slavic specialist Rajko Nahtigal among the most important scholars and cultural figures of his time. After the socio-political changes of 1918, Nahtigal helped found the first Slovene university (until then an as yet unrealised element of the national programme) and initiated the establishment of the Ljubljana Scholarly Society for the Humanities, which despite a lack of funds published important works under his chairmanship. This society also created the foundations for the philological-historical class of the later Slovenian Academy of Sciences and Arts.

Rajko Nahtigal, University of Ljubljana, seminar for Slavonic Philology, *Journal for Slovene Language, Literature and History*, Ljubljana Scholarly Society for the Humanities

Letošnje leto poteka v znamenju visoke obletnice ustanovitve Univerze v Ljubljani. Zahteva po slovenski univerzi je bila sprožena že leta 1848 in je ostala neuresničen del političnega in narodnega programa. Po prevratu leta 1918 in z vstopom v južnoslovansko državo je bilo jasno, da je v novih razmerah treba zarisati okvire novega kulturnega programa. V ta, načrtovanju poti v novodobno slovenstvo odločno naklonjeni zgodovinski trenutek se je z znanjem in odgovorno zavestjo vključil tudi prof. Rajko Nahtigal, prvi dekan Filozofske fakultete.

Biografski oris

Rajko Nahtigal (1877–1958) se je rodil profesorju klasičnih jezikov, po maturi v Ljubljani (1895) je študiral klasično in slovansko filologijo ter indoeuropeistiko na Dunaju in tam spoznal slovite profesorje: V. Jagića, K. Jirečka, V. Vondráka, R. Meringerja idr. Po končanem študiju (1899) in promociji za doktorja (1901) se je izpopolnjeval v Rusiji (Moskva, Peterburg), spoznaval utrip znanstvenega življenja in znamenite ruske slaviste, F. F. Fortunatova, F. E. Korša, R. Brandta. Po vrnitvi na Dunaj je kot učitelj in docent poučeval ruščino na Zavodu za orientalne jezike, na eksportni akademiji ter na Univerzi za vzhodnoevropsko zgodovino in za slovansko filologijo (1902–1913). V tem obdobju se je posvečal večinoma ruščini in sodeloval pri nastanku albanske slovnice (prim. Georg Pekmezi 1908).

Njegovo življenjsko, znanstveno in strokovno prelomnico predstavljajo imenovanje za izrednega (1913) in rednega profesorja za slovansko filologijo s posebnim ozirom na slovenski jezik in literaturo (1917) ter selitev v Gradec. Pedagoške obveznosti so ga preusmerjale k slovenistični tematiki, znanstvene razprave je začel objavljati v *Časopisu za zgodovino in narodopisje* v slovenščini, prevzel je vodenje slavističnega seminarja (1917), poglobil je tudi stike s slovenskim prostorom. Bil je v tesnem strokovnem, organizacijskem in človeškem stiku z A. Kaspretom in še posebej s F. Ramovšem, s katerim ju je vezalo tesno strokovno sodelovanje in prijateljstvo. Slavistiki v Ljubljani je načeloval vse do odhoda v pokoj 1. 2. 1953.

Prevratni časi in načrtovanje znanstvenih ustanov – snovanje univerze v Ljubljani

Pričakovanje, da bo nova država pospeševala razvoj prosvetnega življenja na podlagi kulturne avtonomije svojih narodov, je narekovalo novim razmeram prilagojen nacionalni program; sestavila naj bi ga kulturna in strokovna javnost, za njegovo realizacijo pa naj bi se zavzela slovenska politika. Za sejo Znanstvenega pododseka pri Kulturnem odseku Narodne vlade v Ljubljani 21. 11. 1918, ki ga je vodil A. Breznik, je bil med prvimi napovedan pogovor o ustanovitvi »centralne knjižnice, akademije znanosti in vseučilišča«. ¹ O tem je Nahtigala v pismu 19. 11. 1921 obvestil F. Ramovš in ga prosil za mnenje, ker ima pododsek pravico do predlogov vladi (Nahtigal 1955: 102–104). V odgovoru 26. 11. 1918 je Nahtigal poudaril naslednje postavke: **čimprejšnja** ustanovitev univerze; **znanstvena** knjižnica; **združevanje** znanstvenih knjižnic v univerzitetno; **»strogo znanstveno društvo«** (akademijo) z lastnim glasilom, ki bi postalo **glasilo akademijskega razreda**; **financiranje** glasila; **seminar** kot primerna oblika za slavistiko; razmislek o potrebnih korakih – nekatere teh postavk so se nakazovale že pri Nahtigalovem sourejanju še ne izdanega *Časopisa za slovenski jezik, književnost in zgodovino* (v nadaljevanju ČJKZ).

Znanstveni pododsek je vladi že predlagal ustanovitev stolic za slovenski jezik in literaturo v Zagrebu in Beogradu (Nahtigal 1955: 233), medtem ko naj bi se univerza v Ljubljani ustanovila čez nekaj let, tj. po ustanovitvi knjižnice in po habilitaciji učnih moči (poleg že usposobljenih). Nasprotno pa je javni zbor na ljubljanskem magistratu 23. 11. 1918 s spomenico Narodni vladi zahteval takojšnjo ustanovitev Vseučiliške komisije, ki naj vodi »priprave za ustanovitev slovenskega vseučilišča v Ljubljani« in dejavnosti v prehodnem obdobju do ustanovitve. Njena naloga je bila tudi, da preuči možnosti za provizorij v Zagrebu s slovenskimi katedrami in »učnimi močmi«, ki so službovale na avstrijskih univerzah (ZSU 1929: 142–144). Vseučiliško komisijo so na seji 5. 12. 1918 ustanovili predstavniki petih ustanovnih strok in politike; njen predsednik je postal D. Majaron, tajnik pa F. Ramovš. Do konca njenega mandata 18. 9. 1919 je bilo sklicanih 20 sej (Dekleva 2010: 29–30). Na začetnih so obravnavali kadrovska vprašanja (tj. evidentiranje učnega osebja in učne usposobljenosti) in do 23. 12. 1918 je bil že pripravljen predlog za imenovanje prvih profesorjev, čeprav zamisel o provizoriju v Zagrebu ni zaživela ne dotlej in ne kasneje. Nahtigala, ki se je tudi sam priglasil v imenovanje in je še živel v Gradcu, omenjajo zapisniki osmih sej, bil pa je pobuden pri razpravah o kadrovskih, organizacijskih in logističnih vprašanjih. Zelo je odmevala njegova razprava »o nespodbudnih signalih iz Zagreba« na seji 14. 1. 1919: odločno se je zavzel za možnost takojšnjega študija,

¹ V 48. pismu »28/11. 1918« se navaja vrstni red ustanovitve: knjižnica – vseučilišče – akademija.

ker da so študenti časa »premnogo izgubili« že v vojni, zdaj pa da jim avstrijske univerze odrekajo pravico do študija, premalo lojalne profesorje pa odpuščajo. Ostre besede so bile namenjene tudi vseučiliški komisiji, češ da izgublja »vsako eksistenčno pravo« z odlaganjem študija, predlagal je še, da naj se začne študij v Zagrebu takoj ali pa da se je treba raziti, »ker čemu bi s komedijo trtili čas« (Arhiv univerze VK, 14. 1. 1919). Takojšnja ustanovitev univerze je postajala nujnost, ideja o provizoriju pa neuresničljiva stranpot. Teologi so že na isti seji predlagali ustanovitev teološke fakultete v Ljubljani, kar je bilo sprejeto pod pogojem, da bodo predavanja javna in v slovenskem jeziku; do začetka februarja je Vseučiliška komisija podprla še enaka predloga za tehniško visoko šolo in medicinsko fakulteto (Dekleva 2010: 31).

Novo organizacijsko fazo pomeni vladno soglasje z začetka marca 1919, da se v Ljubljani ustanovi univerza »realnega tipa« (tj. z vključitvijo tehnike). S pospešenim delom strokovnih podkomisij je Vseučiliška komisija do konca marca 1919 sprejela načrte o organiziranosti fakultet (obvezne stolice, učno osebje, sezname seminarjev in inštitutov, učni redi, urniki, fakultetni proračuni); za filozofsko fakulteto je tabelirani načrt 29. 3. 1919 predstavil Nahtigal. Aprila 1919 se je začel »velikošolski« tečaj tehnike; kljub občasnim finančno-organizacijskim zastojem je bil 23. 7. 1919 sprejet Zakon o univerzi v Ljubljani, 31. 8. 1919 pa imenovani njeni prvi redni profesorji – med njimi tudi Nahtigal. Njihova organizacijska naloga je bila, da poskrbijo za stolice v obsegu, kot ga je zahtevalo usposabljanje za pouk v srednjih šolah, za ustanovitev seminarjev, pritegnitev znanstvenikov in fakultetno upravo (ZSU 1929: 285).

Univerzitetni svet in fakultetni sveti so začeli delovati po razpustitvi Vseučiliške komisije. Prvi semester je potekal v znamenju reševanja finančnih, prostorskih, gospodarskih in logističnih vprašanj ter prilagajanja izpitnega reda in izpopolnitve mreže stolic v skladu s kulturno-zgodovinskimi potrebami. Prvo predavanje na Filozofski fakulteti je imel Fran Ramovš 3. 12. 1919, tj. na tretji dan zimskega semestra (Arhiv univerze US, 8. 10. 1919), sledila so predavanja iz predmetov »splošna slovanska filologija, slovenski jezik, novejša slovanska literature ter matematika«, za druge filologe pa supletorično še primerjalna slovnica indoevropskih jezikov s posebnim ozirom na grščino, latinščino in germanščino (ZSU 1929: 285–287).

Za vpogled v zgodovino personalnega in vsebinskega oblikovanja Filozofske fakultete in slavistike je nadvse informativna korespondenca med Ramovšem in Nahtigalom (Nahtigal 1955: 232–246), saj kaže, da je s svojo strokovno in človeško povezanostjo ključno vlogo odigrala skupina slavistov z jedrom v Ramovšu in Nahtigalu. Prvi obrisi fakultete so se začeli kazati že na sejah prej omenjenega Znanstvenega pododseka novembra 1918, izostrovali pa so se po ustanovitvi Vseučiliške komisije. Izhodišče je bilo ne le evidentiranje že habilitiranih profesorjev, ampak (finančno podprto) načrtovano habilitiranje evidentiranih kandidatov z znanstvenih področij, ki so sestavljala fakulteto (germanistika, romanistika, primerjalno jezikoslovje, grščina, filozofija, zgodovina, geografija, pedagogika, biologija, botanika, umetnost, matematika). Za najprimernejšo organizacijsko obliko je bila sprejeta Nahtigalova sugestija o seminarju (Biblioteka SAZU, 26. 11. 1918) s štirimi glavnimi stolicami: za slovenski jezik, splošno slovansko filologijo in primerjalno slovansko jezikoslovje, novejšo dobo slovanskih literatur, starejšo dobo slovanskih literatur (oboje s posebnim ozirom na slovensko pismenstvo in književnost). Stolice so bile deloma drugače poantirane kot v prvi zasnovi (Nahtigal 1955: 240), dodana pa je bila še peta stolica – za srbohrvatski jezik in književnost

(Nahtigal 1929: 338–353). Seminar, ki deluje od poletnega semestra 1919/20, je nekajkrat spreminjal ime in se vsebinsko ter organizacijsko krepil in dopolnjeval, leta 2001 pa se je razcepil na dva oddelka. Pri tem je treba omeniti, da imata oddelek bogato knjižnico.

Rajko Nahtigal in zorenje ideje o Akademiji znanosti in umetnosti

Slovenska matica (1864–[2019]) je prvo založniško, kulturno in znanstveno društvo (ES 11, 1997: 415–416) na Slovenskem, ki je s pomočjo »dobre, čisto znanstvene in tudi ljudstvu primerne knjige« širila izobrazbo. Občasne (članske) kritike je bil deležen »znanstveni del« društvenega in knjižnega programa, ki je moral pričakovane različne zahtevnega bralstva usklajevati s finančni učinki zanimanja. Prvič je predlog po korenitem posegu v Matico prinašala notica, posredovana na seji začasnega odbora 16. 7. 1917. Rečeno je bilo, »da se dvorni svetnik Šuklje zanima za Slovensko matico« in da »dunajski literarni krogi, med njimi zlasti dr. Prijatelj«, vidijo finančno rešitev za Matico v tem, da bi se »preobrazila v akademijo, ki bi imela primerno trajno državno subvencijo« (Šivic-Dular 2019). Notica je bila takrat vzeta samo na znanje, a se je kmalu spet pojavila.

Od *Časopisa za zgodovino in narodopisje* do *Časopisa za slovenski jezik, književnost in zgodovino*: Prof. Nahtigal se je odločil za utiranje prostora znanosti, pisani v slovenščini, in za objavljanje razprav v *Časopisu za zgodovino in narodopisje* (v nadaljevanju ČZN), glasilu Zgodovinskega društva v Mariboru, ustanovljenem leta 1904. Pri tej odločitvi ga je najbrž vodilo osebno znanstvo z urednikom Kaspretom, gimnazijskim profesorjem iz Gradca, poleg tega pa najbrž tudi dejstvo, da je bil že zasnovan kot »strogo znanstven« časopis in da je edini namenjal prostor tudi zgodovini slovenskega slovstva in slovenskemu jezikoslovju ter da sta z njim sodelovala že graška profesorja Štrekelj in Murko. Urednik Kaspret je jezikoslovne »strogo znanstvene« razprave, ki so zaradi zahtevnosti kmalu naletele na očitke, odločno branil s sklicevanjem na izvorno zasnovo časopisa in na dejstvo, da zaradi maloštevilnosti slovenskih znanstvenikov stroga specializacija revij še ni smiselna. Menil je še, da bo ta mogoča šele takrat, »ko bo rešeno vprašanje ustanovitve velike slovenske šole« in ko se bo število področnih strokovnjakov povečalo; ker pa je to vprašanje trenutno pomaknjeno v prihodnost, pomeni ČZN tudi pripravo nanjo (ČZN 8, 1911: 119–120). Številne in zelo različne težave znotraj uredništva in do piscev so pripeljale do osipa sodelavcev ter do pisnega odstopa urednika Kaspretja januarja 1917, takoj potem pa do snovanja novega vseslovenskega strogo znanstvenega filološko-zgodovinskega ČJKZ. Nahtigal je v življenjepisu, napisanem ob prijavi na mesto profesorja v Ljubljani decembra 1918, omenil »nov znanstveni slovenski časopis, prvi te vrste, ki ga je po lastni iniciativi osnoval skupno s prof. Kaspretom in kustosom dr. Kidričem« (Arhiv Univerze PM) in o katerem se je razmišljalo že vsaj od pomladi 1916 (Šivic-Dular 2019). Intelktualno jedro časopisa in gonilo sta bila torej oba graška učenjaka, ki sta podobno gledala tudi na širša vprašanja, npr. na pomen znanosti v družbi in dolžnost znanstvenikov, da znanstveni misli utirajo prostor v družbi. Takšna intelektualna drža že napoveduje tudi Nahtigalove znanstveno-organizacijske načrte v Ljubljani, ki jih je utemeljeval z dolžnostjo »do sebe« (tj. osebno in narodno) in do človeštva.

Osnovni motiv za ustanovitev ČJKZ je bil znanstvene narave: objavljati razprave s področja slovenskega jezika, književnosti in zgodovine v slovenskem jeziku in za slovenskega bralca. Organizacijski postopki, npr. sestava začasnega imenika naročnikov, klic (tj. vabilo na naročilo)

in tiskarske določitve, so stekli takoj. Oklic, ki ga je še pred študijskim potovanjem v Albanijo sredi aprila 1917 sestavil Nahtigal, se arhivsko ni ohranil, pač pa je bil fragmentarno vključen v sekundarne vire, npr. v *Izjavo uredništva* in *Pripomnje uredništva* (ČJKZ I/1–2, 1918: 111–112; ČJKZ II/3–4, 1919: 243). Po Nahtigalovih besedah so bili v (že omenjenem) življenjepisu na osmih straneh podrobno podani razlogi za ustanovitev časopisa (Šivic-Dular 2019), v *Izjavi uredništva* pa beremo, da po zgledu na V. Jagića *Archiv für slavische Philologie* predvideva filološki profil časopisa, vendar pa k temu tudi ustanovitev urejenega društva, v katerem bi prijatelji slovenske znanosti kot deležniki podjetja pospeševali preučevanje slovenskih predmetov in slovenske znanosti. Predvidevalo se je tudi, da bo uredništvo ob zadostnem odzivu deležnikov podjetja in naročnikov ne le skušalo razširiti časopis, temveč po možnosti kmalu začelo tudi izdajati posebne znanstvene knjige (ČJKZ I/1–2, 1918: 112). Iz tega skopega orisa se jasno vidi zamisel o smiselni notranji zvezi med časopisom (kot glasilom) in učenim društvom, ki omogoča dodatno znanstveno-založniško dejavnost. Zamisel se je kasneje uresničila z ustanovitvijo Znanstvenega društva za humanistične vede z glasilom in dodatno znanstveno-založniško dejavnostjo, dojeta kot akademijski razred.

ČJKZ se je že leta 1917 spoprijel z nepremostljivimi naročniškimi in posledično finančnimi težavami; te so onemogočile nastanek predvidenega učenega društva prijateljev slovenske znanosti in odmaknile izhajanje časopisa iz leta 1917 v leto 1918/19. V iskanju možnosti za izhajanje ČJKZ se je spomladi 1918 iskala organizacijska povezava s Slovensko matico, vendar se iz dosegljivih virov podrobnosti ne da rekonstruirati. Nahtigalov poseg se sicer omenja v zapisniku na izredni seji 28. 2. 1918 (Arhiv RS), ko je potekala razprava o načinih za plodovito delovanje Matice, vendar zapisnik razprave ni povzel. Odmev nanjo bi lahko bila zamisel, ki jo Ramovš 25. 3. 1918 sporočil Nahtigalu in ga prosil za mnenje: Matica ima filološki odsek, ki ga vodi Šlebinger in ki bi lahko finančno podprl popolnoma avtonomni ČJKZ. Predlog pa ne izključuje možnosti, da ČJKZ sčasoma preide v Matico, »da bi ga Matica vzdrževala, da bi bil nekak organ filološkega odseka; seveda je s tem združeno, da dosedanji odsek odstopi in tvori novi odsek dosedanje uredništvo časopisa, kar ni nikakršna težavnost izpeljati« (Nahtigal 1955: 39). Zdi se, da vsaj zadnji del tega sporočila vsebuje Ramovševo sugestijo, nimamo pa v zapisnikih opore, da bi Matica že v tistem obdobju finančno (delno?) podprla ČJKZ. Res je prvi izmed štirih snopičev prvega letnika prišel iz tiskarne maja 1918 in res je tudi, da prva dva snopiča skupaj še nosita napis »1918 Ljubljana – Gradec – Dunaj«, vemo pa tudi to, da je glavnico za izid »v imenu skrivnostnega mecena« dal na razpolago prof. Kaspert (ČJKZ 2, 1920: 136–137). Kot kaže Zapisnik Občnega zbora za leti 1918 in 1919 z dne 13. 6. 1920 (Arhiv RS), je ostalo vprašanje o preoblikovanju Matice v zametek Akademije odprto vse do konca leta 1919, prav tako tudi vprašanje financiranja ČJKZ. Spomladi 1919 je Matica založila zadnja dva snopiča prvega letnika z letnico izida 1919, a se je izkazalo, da brez trajnega financiranja ne more nositi založniškega bremena. Ker so se poizkusi za vnos postavke v proračun izjalovili in ji je bila dodeljena samo enkratna podpora za leto 1919/20 (Šivic-Dular 2019), je od založništva 27. 1. 1921 nepreklicno odstopila. Časopis je s presledki izhajal do leta 1931, so pa izid dveh letnikov (1921, 1931) finančno osebno omogočili uredniki, izid štirih letnikov pa Seminar za slovansko filologijo (1924, 1926, 1927, 1928).

Stališče glede preoblikovanja Matice v Akademijo je bilo sprejeto 23. 12. 1919 (Arhiv RS). Prijatelj je preoblikovanje utemeljeval s političnimi in organizacijskimi razlogi ter poudaril, da bi tako

postala samostojen razred s svojimi fondi in obveznostmi v znanstvenem društvu. V razpravi, ki kljub več udeleženiim v zapisniku skorajda ni podana, sta pojasnjena bistvena razločka: Matičini člani bi postali naročniki publikacij (Priatelj), v znanstvenem društvu pa ne bi več odločali (Nahtigal). Odborniki so tako preobrazbo zavrnili s sklepi, da »zveza z znanstveno družbo ni potrebna«, »[d]enar za leposlovje mora ostati leposlovju« in naj znanstvo »ostane poljudno«; to stališče kaže, da ideja o akademiji in njeni vlogi v širši javnosti še ni ustrezno dozorela.

Ustanovitev univerze je še poglobila potrebo po institucionalni organizaciji znanstvenega dela za izvedbo kolektivnih projektov in za izdajanje znanstvenih del. Spodleteli poskus povezave med Slovensko matico in ČJKZ je vodil v ustanovitev Znanstvenega društva za humanistične vede v Ljubljani (v nadaljevanju ZDHV) 6. 10. 1921.² Pravilnik v devetih razdelkih natančno opredeljuje strokovne, pravne in administrativne vidike, med nalogami pa izdajanje izvornih del in gojenje nacionalnih ved v slovenskem jeziku (Šivic-Dular 2019; Nahtigal 1929: 12–13). Avtor osnutka pravilnika je bil verjetno Nahtigal: nanj kažejo elementi v »proto-pravilniku«, rekonstruiranem iz drobcev oklica za ČJKZ. Društvu je ves čas obstoja predsedoval Nahtigal, društvo pa je bilo zamišljeno kot konstitutivno jedro poznejše akademije, za katero se je predvidela časovno nedoločena možnost postopnega razvoja do akademije s polnim sestavom štirih razredov, kar se je v danih razmerah izkazalo za pametno rešitev.

Znanstvene naloge je društvo uresničevalo z izdajo 18 zvezkov *Razprav Znanstvenega društva* (za humanistične vede). Vsebujejo 34 razprav in dvanajst monografij, ki izkazujejo znanstveno zrelost; monografije so že razvrščene po društvenih odsekih (tj. filološko-lingvističnem, historičnem, filozofskem ali etnografsko-geografskem), kot so akademijine izdaje po razredih.

Največje zasluge si je društvo pridobilo tako z idejo postopnega razvoja kot tudi z jekleno vztrajnostjo ob zastojih in domiselno potrpežljivostjo v vlogi osrednjega animatorja in koordinatorja v skoraj poldrugo desetletje trajajočem prizadevanju za ustanovitev akademije.³ Te zasluge mu je priznalo tudi ministrovno poročilo 24. 7. 1937 z zapisom, »da predstavlja ljubljansko Znanstveno društvo prvi začetek ljubljanske Akademije« (Ramovš 1938–1941: 12). Akademija je bila po vseh izpeljanih postopkih ustanovljena 12. 11. 1938.

Prof. Nahtigal je bil za svoj prispevek v organiziranju znanstvenih ustanov na Slovenskem dvakrat imenovan za dekana Filozofske fakultete (1919/20, 1934/35), rektorja Univerze v Ljubljani (1927/28) in prvega predsednika Slovenske akademije znanosti in umetnosti ter za prvega predsednika Slavističnega društva (1935–1937).

Za svoje številne znanstvene zasluge je bil imenovan za dopisnega člana Slovanskega ústava v Pragi (1929), Srbske kraljevske akademije v Beogradu (1930), Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti v Zagrebu (1931).

2 Pripravljalnega sestanka 28. 7. 1921 so se udeležili pobudnik in sklicatelj Nahtigal ter predstavniki petih ustanovnih strok, sprejeli so pravilnik na šestih straneh, ki je bil potrjen 1. 9. 1921 (Pravila 1921).

3 Prim. podroben popis organizacijskega dogajanja med 1921–1937, vloge inštitucij (npr. Narodne galerije, društva Pravnik, Slovenske matice) in osebneangažmaja rektorjev, še posebej Ramovša (Oset 2013: 48–67).

Sklep

Nahtigal je izšel iz najodličnejše slovanske filološke šole Jagičeve in ji je ostal zvest do konca. Do skrajnosti je izpopolnil njene metode in pokazal v njej ravno tako delavnost kakor njegovi predniki in učitelji. Nahtigal je zadnji iz velike šole slovanske filologije 19. stol., zadnji člen v verigi njenih najvidnejših zastopnikov: Dobrovský – Kopitar – Miklošič – Jagić – Nahtigal. Zdi se, da ta struja danes zamira, da današnja doba blazne naglice nima več časa in potrpljenja za tako nadrobno in vestno delo, kakršno so opravljali ti veliki filologi. (Kolarič 1948: 100)

Mnenju Rudolfa Kolariča lahko pritrdimo in s poudarkom dodamo, da je bil Rajko Nahtigal tudi vizionar, ki se je jasno zavedal daljnosežnega pomena nacionalnih znanstvenih ustanov in znanstvene infrastrukture za narodno skupnost, saj je v znanosti prepoznal najvišjo obliko kulturnega življenja vsake narodne skupnosti.

Viri in literatura

- Arhiv RS: Arhiv Republike Slovenije SI AS 621. Slovenska matica (zapisniki).
- Arhiv univerze PM: Arhiv univerze v Ljubljani 40/628. Personalna mapa: dr. Rajko Nahtigal. Curriculum vitae.
- Arhiv univerze VS: Arhiv univerze v Ljubljani ZAMU IV/40/628. Vseučiliška komisija, 5. 12. 1918 in 18. 12. 1919.
- Arhiv univerze US: Arhiv univerze v Ljubljani ZAMU IV/119, knj. 1. Univerzitetni svet, 20. 9. 1919.
- Biblioteka SAZU: Arhiv Biblioteke SAZU v Ljubljani. Fran Ramovš Korespondenca N–O, mapa R 46/III–124.
- Časopis za slovenski jezik, književnost in literaturo* [= ČJKZ], 1–8. Ljubljana 1919–1931.
- Časopis za zgodovino in narodopisje* [= ČZN], 1–15. [Urejuje Anton Kaspret] Maribor 1906–1915 [–2019].
- DEKLEVA, Tatjana, 2010: Ustanovitev Univerze v Ljubljani. *Ustanovitev Univerze v Ljubljani v letu 1919*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Zgodovinski arhiv in muzej Univerze. Občasna razstava od decembra 2009 do februarja 2010. 29–42.
- Enciklopedija Slovenije* [= ES] 11, 1997: Slovenska matica. Ljubljana: Mladinska knjiga. 415–416.
- NAHTIGAL, Rajko, 1927: Nekaj kratkih pripomb o pomenu, potrebi in nalogah Akademije znanosti v Ljubljani. *Naša največja kulturna naloga: Akademija znanosti in umetnosti; Narodna galerija*. Ljubljana: Narodna galerija.
- NAHTIGAL, Rajko, 1929: Seminar za slovansko filologijo [Rajko Nahtigal]. *Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929*. Ljubljana: Rektorat Univerze kralja Aleksandra Prvega. 338–353.
- NAHTIGAL, Rajko, 1955: Pisma prof. Ramovša od docenture do profesure. *Slavistična revija* VIII. 90–104.
- OSET, Željko, 2013: *Zgodovina Slovenske akademije znanosti in umetnosti*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- RAMOVŠ, Fran, 1927: Prof. Rajko Nahtigal. *Časopis za slovenski jezik, književnost in zgodovino* VI/1–4. 242–245.
- RAMOVŠ, Fran, 1938–1942: K zgodovini ustanovitve Akademije v Ljubljani. Fran Ramovš (ur.): *Letopis Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani*. Prva knjiga 1938–1942 – XXI. Ljubljana: Akademija znanosti in umetnosti [1943]. 11–13.
- Slovenski biografski leksikon* [= SBL], 1933–1952: *Rajko Nahtigal. Uredila France Kidrič, Franc Ksaver Lukman. Druga knjiga. Ljubljana: Zadržna gospodarska banka. 188–189.
- ŠIMIC-DULAR, Alenka, 2019: Rajko Nahtigal in znanstvene ustanove na Slovenskem (v obdobju 1913–1930). Petra Stankovska, Aleksandra Derganc, Alenka Šivic-Dular (ur.): *Rajko Nahtigal in 100 let slavistike na Univerzi v Ljubljani*. Monografija ob 100. obletnici nastanka Oddelka za slavistiko Filozofske fakultete UL. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete (v tisku).
- Pravila Znanstvenega društva za humanistične vede v Ljubljani* [= Pravila 1921]: Arhiv RS, sign. št. 9136. Biblioteka SAZU, fond Znanstveno društvo za humanistične vede.
- SOLLNER PERDIH, Anka, 2019: Bibliografija prof. dr. Rajka Nahtigala (preurejena in dopolnjena spletna postavitev). *Zbornik: 1919–1999*, 2000. Uredila Jadranka Šumi. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929* [= ZSU 1929]. Ljubljana: Rektorat Univerze kralja Aleksandra Prvega.